

ÅSA KRONKVIST

SUPER TYRINĖTOJAI

PIRMIEJI ŽINGSNIAI SAMONINGO
NAUDOJIMOSI INTERNETU LINK

ÅSA KRONKVIST

Åsa Kronkvist yra ikimokyklinio ugdymo pedagogė ir 1–7 klasių mokytoja. Ji dirba informacinių technologijų dėstytoja Kristianstado aukštojoje mokykloje ir daug rašė apie kompiuterių panaudojimą ugdymo procese.

NARŠYMAS INTERNETE „SUPERTYRINĖTOJAI. PIRMIEJI ŽINGSNIAI SAMONINGO NAUDOJIMOSI INTERNETU LINK“

Švedijos nacionalinė švietimo agentūra
Adaptuota Ugdymo plėtotės centro 2015 m.

„Supertyrinėtojai“, antras pataisytas leidimas
Statens Medieråd och Skolverket 2011
ISBN: 978-91-979748-0-6
Tekstas: Åsa Kronkvist
Leidinio iliustracijos ir dizainas: faux.lt

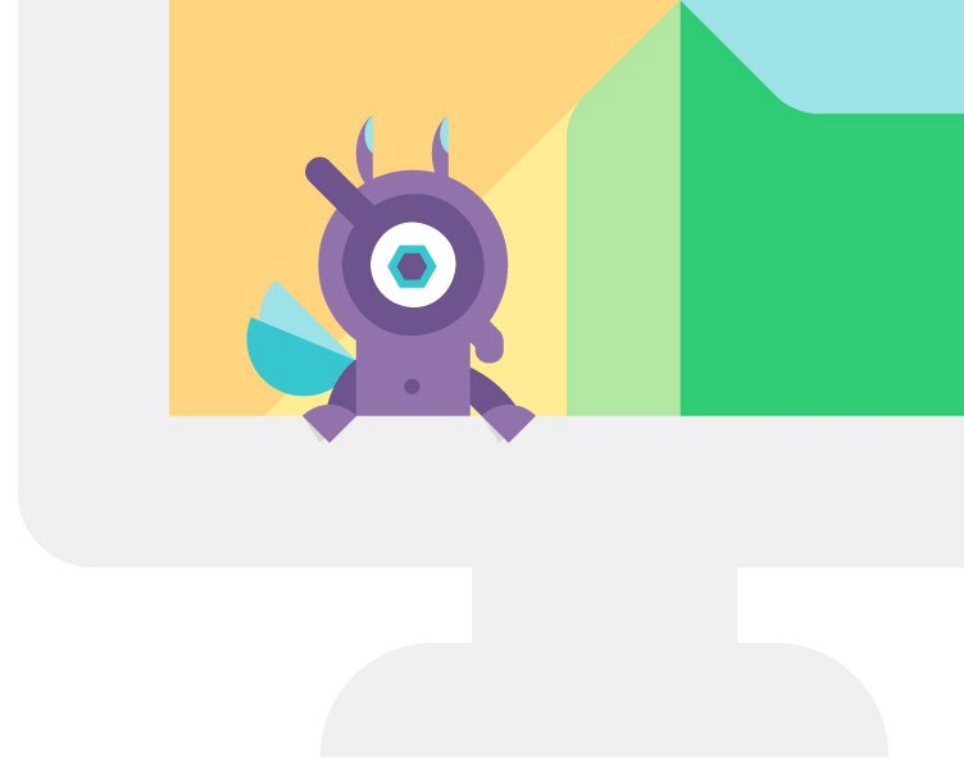
Vadovą mokytojams ir kitą papildomą medžiagą galima užsisakyti
interneto svetainėje www.statensmedierad.se

NORI PAŽINTI PASAULĮ SU MANIMI?

– Ema? Eeeeemaaa? Ką veiki prie kompiuterio?

Ema atsidūsta. Mama amžinai kiša nosį į jos reikalus. Vienas vargas. Ema juk neklausinėja, ką mama veikia prie kompiuterio. Mama išties, kai užsimano, tai sėdi internete pusę nakties ir plepa. O kai Ema prisėda prie kompiuterio, nuolat susilaukia priekaištų, kad nesėdėtų prie kompiuterio per ilgai, nežaistų Filipo žaidimų ir nenaršytų nežinomose interneto svetainėse. Tačiau kaip tik dabar ji atsidūrė svetainėje su linksmomis spalvomis ir daugybe fantastinių gėlių. Panašu į žaidimą. Ema spragsi ant pasirinktų gėlių ir kaskart pasigirsta kelios smagios natos.

Pakankamai greitai spragsint, skamba savotiška melodija. Ji spragsi vis greičiau ir stengiasi rasti skirtingus melodijos sąskambius. Po geriausiai pavykusio bandymo viena gėlė atsiveria ir iš jos išlekia mažytis padarėlis. Jo didelės violetinės akys, ausys tarsi lėkštės, ilga atsikišusi nosis ir mažulyčiai šviesiai žali sparnai ant nugarytės. Padarėlis skraido pirmyn ir atgal ekrane, o melodija dabar groja pati. Ema susižavėjusi žiūri ir laukia, kas toliau nutiks žaidime. Ji dar kartą pabando spragtelėti ant kelių gėlių, tačiau jos ne-

besileidžia valdomos. Žaidimas toliau vyksta savo eiga. Mažasis padarėlis linksmi vartosi nuo gėlės ant gėlės. Kartais jis įkiša gėlėn visą nosį, kartais įdėmiai pasižiūri, kartais, atrodo, apgaubia visą gėlę viena savo didžiule ausimi. Staiga padarėlis sustingsta ekrane. Muzika nutyla. Tik sparneliai sparčiai juda, atrodo lyg žiedmusė kybotų ore. Padarėlis pasuka savo mažą galvytę. Atrodo, tarsi jis spoksotų tiesiai į Emą.

– Labas. Nori pažinti pasaulį su manimi? Spragtelėk ant manęs, jei nori kartu pažaisti, – pasigirsta žvalus balselis iš kompiuterio garsiakalbio.

Savaime aišku, Ema spragteli, nes jai labai rūpi, kas toliau atsitiks žaidime. Ir staiga vos nenuvirsta nuo kėdės. Mažasis padarėlis patenkintas žybteli akytėmis, įsibėgėja ir išlekia kiaurai ekraną. Jis apsuka ratą aplink Emos galvą, po to nusileidžia ant monitoriaus ir tabaluoja kojytėmis. Gelbėkite! Tai tikriausiai virusas! Mama išprotės. Ema dar puikiai prisimena, kaip ji įtūžo, kai Emos vyresnysis brolis Filipas parsiųsdino kažkokią programą, galvodamas, kad tai naujas žaidimas. Kompiuterį teko atiduoti į taisyklą, o Filipui buvo uždrausta mėnesį naudotis kompiuteriu. Ema akimirksniu išjungia kompiuterį. Kai ventiliatorius nustoja ūžti, ji su palengvėjimu atidūsta. Reikia tik tikėtis, kad virusas nespėjo įsibrauti. Tada pakelia akis. Padarėlis vis dar sėdi ant monitoriaus viršutinio krašto.

– Vadinasi, pradėsime be kompiuterio, – sako jis ir pakreipia galvytę. – Tikrai, nebloga mintis. Nuo ko norėtum pradėti?

Emai net žadą atima. Ji smarkiai įsignyba į ranką, norėdama įsitikinti, ar nesapnuoja. Ranką suskausta. Bet padarėlis neišnyksta. Jis tik draugiškai spokso į ją ir drąsinančiai mosteli sparneliais. Ema atsargiai ištiesia ranką ir paliečia padarėlį. Jis minkštas ir švelnus, liečiamas nesipriešina.

Staiga jis pašoka ir nuskrenda tiesiai į delną. Toks jausmas, tarsi laikytum paukščiuką arba mažą pelytę.

– Labai gerai, – taria padarėlis. – Visada reikia būti tru-

putį įtariam, kai susiduri su kažkuo visiškai nežinomu. Ne viskas yra taip, kaip atrodo. Bet manęs gali nebijoti. Aš esu supertyrinėtojas, o tu mane pasikviete. Kartu mes susipažinsime su tikruoju pasauliu.

Pagaliau Ema atgauna žadą ir vos girdimai paklausia:

– Kuo tu vardu?

Atrodo, padarėlis suglumsta. Jis nukreipia akis į šalį, atsi-krenkščia, tada įsmeigia akis į Emą ir atsako:

– Pažadėk, kad nesijuoksi! Mano vardas... Mano vardas yra Smalsutis. Žinai, mano nosis – tarsi smalsaus vabzdžio straubliukas. Kai buvau mažas, nuolat viskuo domėjausi, todėl mane pavadino Smalsučiu.

Ema užgniaužia kažkur viduje kylantį juoką ir kiek įmano-ma draugiškiau nusišypso.

– Man atrodo, kad tavo vardas visai gražus, – sako ji vy-lingai pakreipusi galvą.

– O! Mes tapsime draugais! Aš esu visiškai tuo tikras, – sušunka Smalsutis. – Leisk paaiškinti, kodėl čia atsira-dau. Esu iš garsios supertyrinėtojų šeimos. Dar būdamas panašus į straubliuką su vos prasikalusiais sparneliais aš mokiausi pažinti pasaulį. Stebėjau, uosčiau, ragavau, klau-siausi, čiupinėjau, eksperimentavau ir tikrinau. Tačiau kiek-vienas pasaulis yra savaip sutvarkytas, todėl, norint tap-ti tikru supertyrinėtoju, nepakanka ištirti tik tuos dalykus, kurie yra po nosimi. Man reikia žmonių vaiko pagalbos, kad

galėčiau išsiaiškinti, kaip viskas vyksta čia. Mainais galėčiau šiek tiek pamokyti tave, kaip dirbame mes, tyrinėtojai. Nori tyrinėti kartu?

Ema ilgai nesvarsto. Visas šis reikalas atrodo įdomus, ir ji išties norėtų išsiaiškinti daugelį dalykų.

– Noriu, – sako ji ryžtingai. – Aš irgi noriu tapti tyrinėtoja! Smalsutis iš džiaugsmo ima šokinėti Emos delne.

– Valio! – cypteli jis. – Bus šaunu! Mes būsimė geriausi pasaulio tyrinėtojai. Dabar supažindinsiu tave su pirmąja supertyrinėtojų taisykle.

Smalsutis truputį pasitempia ir nutaiso iškilmingą miną.

Jis išpučia krūtinę ir skardžiu balseliu pradeda deklamuoti. Tą akimirką jis atrodo lyg mažytis aktorius:

– *Kas rūpi tau ir ką daryti*

Jei nežinai, kaip viskas surėdyta?

Reiks tirti, lyginti, bandyti ir pagrįsti!

Juk mokytis – smagiau negu lakstyti!

Tikėk savim – ir juslėmis, ir mintimis.

Naudok gudrybes, kai prireikia.

Truputį pagalvok. Kas kalba su mumis?

Nors kelias ilgas, bet pasieksi tikslą veikiai.

KĄ NORI TYRINĖTI?

Saulės spindulys prasiskverbia tarp žaliuzių juostelių ir pakutena Emai nosį. Ji šnirpšteli, tačiau, pasukusi galvą į langą, išvysta lauke viliojančius prasidėjusios vasaros ženklus. Žolėje mažyčiais perlais žybsi naktį nulijusio lietaus lašeliai. Kojos net suvirpa – taip norisi linksmai pašokinėti ant minkštos žemės.

– Ar mes turime visą laiką sėdėti prie kompiuterio? – kiek atsargiai pasiteirauja Ema. – Pievelė tokia graži.

– Ne, ne! – šūkteli Smalsutis. – Aišku, mums nebūtina sėdėti namie! Beje, pirmoji supertyrinėtojų pamoka labai tinka laukui. Išsiaiškinsime, ką galima tyrinėti.

Ema atrodo kaip gyvas klaustukas. Ką gi jis čia dar sugalvojo? Bet ji nebespėja paklausti Smalsučio. Jis išburzgia pro atvirą langą lyg linksma kamanė. Ema išbėga į priškambarį ir įsispiria į batus. Tada išrūksta paskui Smalsutį į pievelę.

– Puiku, ateik, – šūkteli Smalsutis. – Paaiškinsiu, ką turėjau galvoje. Įsivaizduok, kad nori sužinoti, kiek kojų turi voras. Kaip tai išsiaiškinsi?

– Gal galiu susirasti vorą ir suskaičiuoti jo kojas, – nieko nelaukdama atsako Ema.

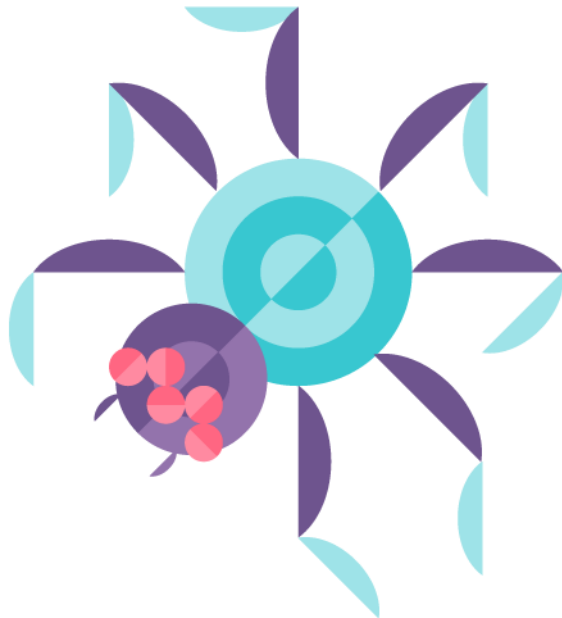
– Patikrinsim! Eime, medžiosime vorus.

Smalsutis dūzgia po pievą su didžiuliu didinamuoju stiklu, o Ema laksto paskui jį. Staiga jis stabteli ir neria žemyn ant savo apvalaus pilvelio. Jis triumfuodamas iškelia ranką iš dulkių debesies.

– Turiu vieną. Ateik pažiūrėti.

Ema skaičiuoja. Viena, dvi, trys, keturios, penkios, šešios, septynios, aštuonios. Paleistas voras sprunka kaip žaibas. Tikrai neatrodo, kad jam būtų įdomi matematika.

– Jis turi aštuonias kojas, – sako Ema.

– Pagavau dar vieną! – klykteli Smalsutis už žolės kuokšto. – Viena, dvi, trys, keturios, penkios, šešios, septynios! Kas gi čia dabar! Jis turi tik septynias kojas.

Jie gerą valandą ieško vorų ir skaičiuoja jų kojas. Visi kiti vorai, kuriuos jiems pavyko surasti, turi aštuonias kojas. Kiek pasvarstę jie nusprendžia, kad septynkojis voras tikriausiai bus patekęs į bėdą ir kažkada praradęs aštuntąją koją. Ema pabando sumeistruti kelis vorų ramentus, bet nelaimėlis voras net nepasistengia išsiaiškinti, kaip jais naudotis. Jis lyg galvą nutrūkęs pasileidžia prie didelio kiaulpienės lapo.

– Et, tegul slepiasi, jeigu nori, – taria Smalsutis. – Mes ką tik išbandėme vieną tyrinėjimo būdą. Tu gali tyrinėti pačius tyrinėjimo būdus. Be to, gali atlikti bandymą arba eksperimentuoti. Bet jei norėsi sužinoti, kiek dantų turi tigras, – kaip tai padarysi?

– Suprantama – paklausiu Filipo. Jis apie tigrus žino viską. Praėjusiais metais jis apie tigrus mokėsi mokykloje. Užaugęs jis žada tapti tigrų prižiūrėtoju.

– Žinoma, galima pasiklausti išmanančių žmonių. Bet kaip visa tai sužinojo Filipas? Jis skaičiavo tigro dantis? Iš kur žinai, kad jis teisus?

– Tu visai kvailas, – prunkšteli Ema. – Negalima pasitikėti savo vyresnioju broliu, ar ką?

Ema net įsižeidžia. Gal ji ir dažnai pyksta su Filipu, bet ji nė neketina klausytis, kaip kiti neigiamai kalba apie jos brolių,

o ne giria jį kaip patį geriausią. Smalsutis bando paaiškinti, ką turėjo galvoje. Žinoma, galima pasitikėti šeima, draugais, mokytojais. Taip, išties dauguma galima pasitikėti. Tačiau, norint tapti tikru supertyrinėtoju, nepakanka kuo nors pasitikėti tik todėl, kad jis yra geras ir malonus žmogus. Taip pat reikia pamąstyti, ar ką nors teigiantis žmogus tikrai tai žino. Jei nesi tikras, ar tas žmogus tikrai žino, reikia sugalvoti kokį nors būdą, kaip patikrinti jo teiginius.

– Tokia taisyklė taikoma ne tik tuomet, kai kam nors užduodi klausimą, – sako Smalsutis. – Ji taikoma lygiai taip pat, kai kažką nori sužinoti iš knygos, laikraščio ar interneto svetainės. Taip pat, kai žiūri ką nors per televiziją arba girdi per radiją. Jei nori būti supertyrinėtoja, turi pagalvoti, ar tai, ką sužinojai, yra tiesa.

– Bet kaip aš galiu sužinoti? – klausia Ema, o jos kakta susiraukšlėja lyg razina. Aš gi negaliu įlysti į jų smegenis ir pažiūrėti, ką jie žino ir ko nežino.

– Tu gali pasiaiškinti, ar yra daugiau žmonių, kurie sako tą patį. Jei girdi ką nors sakant, kad tigras turi 30 dantų, tuomet turi paieškoti, gal rasi kokią nors knygą ar interneto svetainę, kur būtų taip ir parašyta. Jei tas pats teiginys pasikartoja keliose skirtingose vietose, tuomet padidėja tikimybė, kad jis teisingas.

– Čia lygiai kaip žaidime apie policininkus! – išsprūsta Emai. – Jei trys liudininkai teigia tą patį, tai beveik visada

gali būti tikras, kad tai tiesa, bet jei tik vienas kažką tvirtina, tuomet jis gali ir meluoti. Taip aš galvoju, kai mes žaidžiam.

Dabar jau atėjo Smalsučio eilė nustebti. Ema jam paaiškina, kaip žaidžiamas žaidimas „Policininkai ir vagys“. Vienas žaidimo dalyvis išeina. Jis bus policininkas. Tada likusieji žaidimo dalyviai susitaria, koks bus vagies vardas, kas buvo pavogta ir iš kur. Po to, kai viskas aptariama, kiekvienas žaidimo dalyvis pasirenka nusikaltimo detalę, apie kurią meluos. Vėliau policininkas gali grįžti ir visus apklausti. Žaidimas labai apgaulingas, nes policininkas nežino, kas apie ką meluoja ir kas apie ką sako tiesą. Galiausiai policininkas paprastai išsiaiškina, kas atsitiko.

Pievos pakraštyje, kur prasideda miškas, yra Emos slapčiausia buveinė. Ji taip gudriai suręsta sužėlusiuose krūmuose, kad apie ją nežinantis žmogus nė neįtartų, kad krūmuose kažkas paslėpta.

Įėjimas į slėptuvę atrodo tik kaip urvelis tarp krūmų, bet jei šliauži toliau, slėptuvė išplatėja iki mažyčio kambarėlio. Grindys – čia auganti minkšta žolė, o stogą sudaro krūmų šakelės su šviesiai žaliais lapeliais, pro kuriuos skverbiasi saulės šviesa. Ema nusprendžia parodyti savo slaptavietę Smalsučiu. Kartu jie įsispraudžia į urvą. Ema kiek ilga išsitiesia žolėje, padeda galvą ant minkšto kupsto ir žiūri pro lapelius. Smalsutis susirango jos pažastyje. Žolė jau beveik pradeda džiūti. Tik truputį padvelkia vėsa, kai nugara prisi-

glaudžia prie žemės. Aukštai virš jų žydrame danguje vienas kitą vaikosi lengvi debesėliai.

– Kai lygini, turi pagalvoti dar apie vieną dalyką, – taria Smalsutis. – Dažnai pravartu pasvarstyti, kaip rasti žmogų, kuris, labai tikėtina, tikrai išmanys tą dalyką, apie kurį tu nori sužinoti. Sakei, kad Filipas mokykloje mokėsi apie tigrus. Labai gerai, tuomet žinai, kad yra dar viena priežastis pasitikėti jo teiginiais, kai jis šneka apie tigrus. Nesistebėčiau, jeigu jis žinotų apie tigrus daugiau už daugelį suaugusiųjų. Ar yra tokių suaugusiųjų, kurie, tavo manymu, daugiausia žino apie tigrus?

– Žinoma – tigrų prižiūrėtojai!

– Aišku! Žmogus, dirbantis toje srityje, apie kurią nori sužinoti, tikrai žinos daugiau už kitus suaugusiuosius. Yra ir suaugusių tyrinėtojų. Jie dažnai būna perskaitę daugybę tyrinėjamos srities knygų, be to, jų darbas reikalauja gilintis dar net į papildomas sritis. Mokslininkai atlieka įvairius tyrimus, kad galėtų paaiškinti, koks yra pasaulis ir kaip viskas susiję.

– Praėjusią vasarą žuvo mūsų katinas Morisas, – tyliai ištaria Ema. – Įdomu, ar jis pateko į katinų rojų. Močiutė sako, kad pateko, ir tėtis sako, kad taip gali būti. Jei rasiu mokslininką, kuris pasakys, kad tai tiesa, galėsiu būti tikra, kad katinas rojuje?

– Yra dalykų, kurių niekas negali iki galo suprasti, – trumpai patylėjęs atsako Smalsutis. – Kas atsitinka po mirties ir

panašiai. Tai gyvenimo paslaptys. Pati turi nuspręsti, kuo tikėti. Niekas negali pasakyti, kas tiesa, o kas ne. Jei kokia nors mintis pralinksmins tave ar leis pasijusti geriau, vadinasi, taip ir bus teisinga.

Jie dar paguli po krūmais ir paplepa apie gyvenimo paslaptis. Jiems patinka mintis, kad ne viską galima įrodyti. Galiausiai Ema turi grįžti namo, nes tėtis kviečia pietų.

– Ema, turi suvalgyti ir truputį morkų, – valgant pietus sako tėtis. – Morkos yra naudingos.

– Bet ar tikrai? – šelmiškai atsako Ema. – Aš tik norėčiau paklausti, iš kur žinoma apie tą naudą? Ar tu darei eksperimentą ir patikrinai, kas atsitinka, kai valgai morkų ir kai jų nevalgai? Gal tu patikrinai kelis skirtingus šaltinius, kuriuose kalbama apie morkų naudą? Tuomet tikiuosi, kad remiesi mokslininku, kuris pakankamai ištyrė morkas. Nes tikriausiai taip negali būti, kad tos morkų istorijos yra viena iš gyvenimo paslapčių, kuriomis tiki tėvai, nes taip jie jaučiasi laimingesni?

KAS KALBA?

– Man vis dėlto truputį gaila to septynkojo, – taria Ema.

Smalsutis sėdi ir bando įvairiais būdais sujungti kelias *Lego* detales. Emai prabilus apie septynkojį, jis iš pradžių nieko nesupranta, bet po minutėlės nušvinta.

– A, tu kalbi apie vorą, kurį matėme pievelėje?

– Aišku, apie vorą, – atsako Ema. – Kiek dar sutikai gyvūnų su septyniomis kojomis? Tikiuosi, kad jis susiranda maisto, nors nebegali taip greitai bėgioti. Darosi liūdna pagalvojus, kad jis galbūt ten tupi vienišas, piktas ir alkanas po savo kiaulpienės lapu. Beje, kuo jis minta? Gal reikėtų pasižiūrėti mano vabzdžių enciklopedijoje?

Atrodo lyg Smalsutis būtų sumurmėjęs kažką panašaus į „Septimo planetoje tikrai visi turi po...“, tačiau jis čia pat triukšmingai numeta *Lego* detales ir nuzirzia prie Emos kartu pasižiūrėti į enciklopediją. Tai daili knygelė, kurioje daug spalvotų nuotraukų. Įdomiausias buvo iš arti nufotografuotas voras su aštuoniomis akimis ir kažkuo panašiu į dideles plaukuotas iltis. Ema ir Smalsutis net virpa iš susijaudinimo, dar valandėlę jie nesiliauja vartę puslapių. Galiausiai Ema užverčia knygelę ir patenkinta atsidūsta. Enciklopedija guli apversta, galiniame viršelyje matyti nuotrauka su links-

mu barzdotu vyriškiu ir jauna moterimi. „Ronis Bengtsonas ir Ana Marija Andešon, vabzdžių ir voragyvių žinovai, dirbantys Švedijos žemės ūkio universiteto Gyvūnų rūšių duomenų banke, palydės tave į kerintį vabzdžių pasaulį“ – taip buvo parašyta viršelyje.

– Puiku, – tarė Smalsutis. – Čia galime sužinoti, kas kalba.

Ema apstulbusi įsmeigia į jį akis.

– Kas kalba? Knyga juk nekalba. Ji juk tyli!

– Taip, aišku, nekalba. Bet už kiekvienos knygos yra žmogus, kuris kalba. Žmogus, kuris parašė tą knygą. Knygos pačios nepasirašo. Nepasirašo patys nei laikraščiai, nei tinklalapiai. Todėl naudinga žinoti, kas kalba. Tu tikriausiai pameni, kad mes šnekėjome apie tai, jog tikras supertyrinėtojas turi pagalvoti, ar žmogus, kuris kažką sako arba rašo, tikrai išmano reikalą. Todėl, suprantama, svarbu žinoti, kas tai parašė. Be to, verta pagalvoti, kodėl kalbėtojas sako būtent taip.

– Man vis tiek tai atrodo truputį painu, – atsidūsta Ema.

– Gerai, aš tau parodysiu kompiuteryje, ką turiu galvoje, – šūkteli Smalsutis ir nuburzgia. – Dabar pamatysi supernaršytoją!

Ema atsisėda prie kompiuterio. Smalsutis užšoka ant kompiuterio pelės ir iš visų jėgų plaka sparneliais. Pelė sukinėjasi tai šen, tai ten, bet Smalsutis greitai suranda tinkamą būdą ją valdyti ir gali pelės rodyklę lėtai judinti ekrane. Nu-

vedęs rodyklę iki interneto programos atidarymo simbolio jis sustabdo pelę ir greitai du kartus pašoka ant pelės klavišo, taip įjungdamas programą. Tada, nutūpęs ant Emos peties, išdidus ir vos atgaudamas kvapą, ištaria:

– Neblogai, ką? Dabar tavo eilė padirbėti. Moki naršyti internete?

– Hmm, nelabai, – atsako Ema. – Aš dar nemoku labai gerai skaityti ir rašyti. Bet mama ir Filipas sukūrė nuorodas į mano mėgstamas svetaines.

Ema spragteli vieną iš dažniausiai naudojamų nuorodų, ir atsiveria tinklalapis, kuriame pavaizduoti įvairūs gyvūnai. Tai gražiai apipavidalintas tinklalapis su daugybe nuotraukų. Po kai kuriomis nuotraukomis galima spragtelėti ant mažyčio simbolio ir išgirsti tų gyvūnų balsus. Yra ir teksto, bet Emai ir Smalsučiui tas tekstas neįdomus. Ema spragsi pele ir rodo pirštu. Smalsutis susijaudinęs suka ratus prie ekrano ir stengiasi kiek įmanoma arčiau priskristi prie nuotraukų.

– Uff, – atsipučia jis po valandėlės. – Gal dabar pažiūrime atidžiau ir patikrinam, ar galim išsiaiškinti, kas čia kalba?

Ema nė nespėja nieko atsakyti, o jis čiumpa jai už rankos ir kelis kartus greitai suplaka sparneliais. Kas atsitinka paskui, ji niekada iki galo taip ir nesuprato. Viskas staiga susisuka spalvų sūkuryje ir jie abu atsiduria ant balto kilimo su milžiniškomis išsiklaipiusiomis juodomis figūromis.

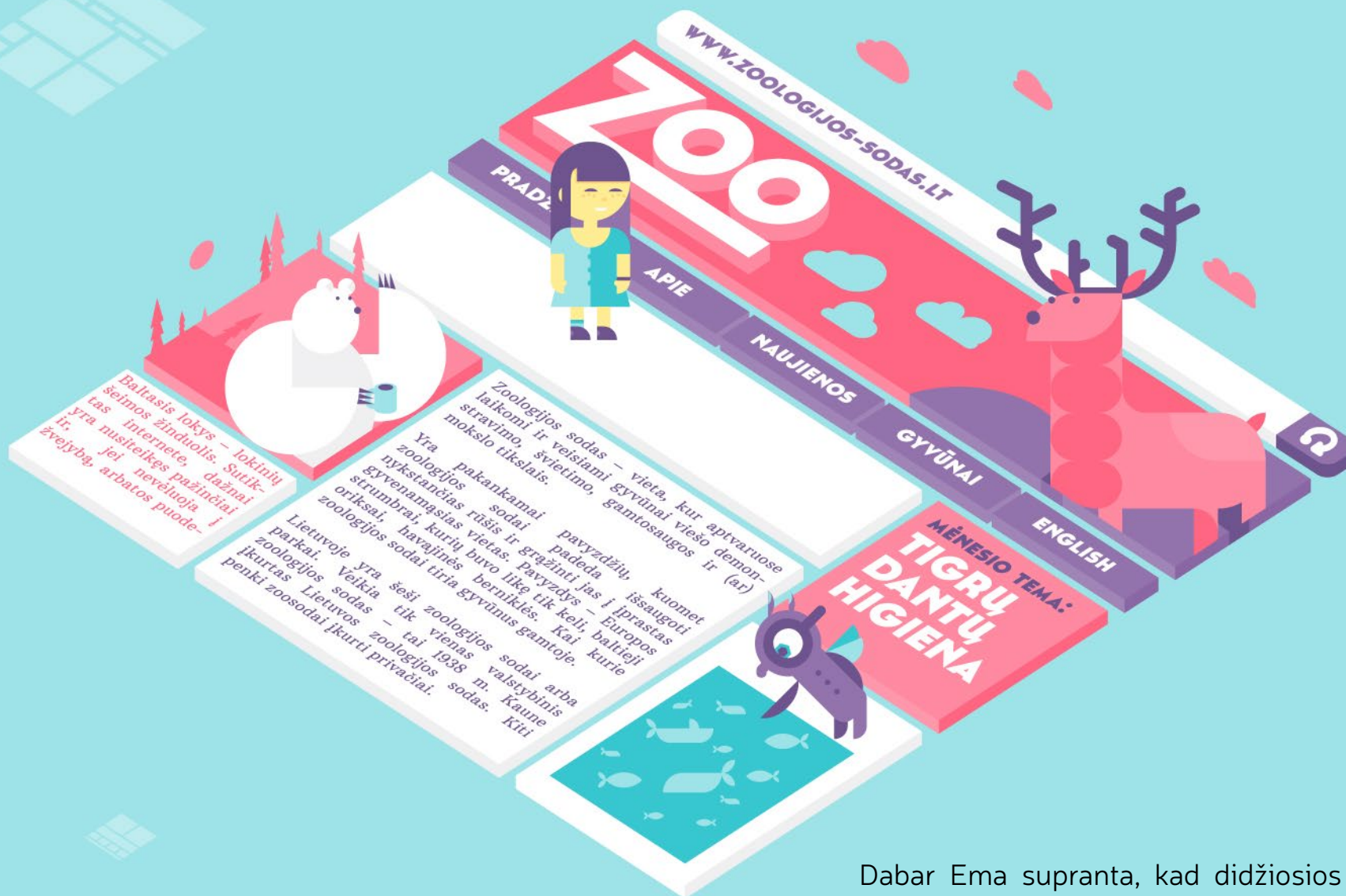
Ema net krūpteli iš siaubo, pamačiusi į ją nejudriu žvilgsniu spoksantį milžinišką lokį.

– Jis visai nepavojingas, – sukikena Smalsutis. – Tai tik nuotrauka. Tiesiog mes ją matome truputį iš arčiau, nes esame paties tinklalapio viduje.

– Kompiuterio viduje? – užgniaužia kvapą Emai. – Juk tai neįmanoma!

– Taip, tikriausiai neįmanoma. Bent jau tavo pasaulyje. Bet tu nė neįsivaizduoji, kaip tai praktiška, jei nori ką nors patyrinti iš arčiau.

Dabar Ema supranta, kad didžiosios išsiklaipusios figūros – tai raidės. Kažkoku keistu būdu jie iš tiesų pateko į tinklalapį. Tinklalapis plyti po jų kojomis, plokščias kaip grindys. Smalsutis jau įsismagina šniukštinėti aplinkui. Suradęs nuorodą jis grakščiai užšoka ant jos ir tik šmaukšt! – po jais pasikeičia vaizdas.

Po Emos kojomis pasirodo danieliaus nuotrauka. Ji pasilenkia ir pažiūri į jo dideles draugiškas akis. Jis iš tiesų, regis, visai nepavojingas. Net jo ragai atrodo lyg apaugę minkštais plaukeliais. Emai jau kyla noras, kad danielius nuotraukoje atgytų.

Smalsutis vis dar tyrinėja tinklalapio pakraščius. Jis truputį kilsteli tinklalapio kraštą ir pasižiūri, kas yra kitoje pusėje. Tuomet susidomėjęs peržvelgia tekstą adreso laukelyje, kuris yra virš paties tinklalapio ir galiausiai nuskuba per ekraną pasigilinti į mažas raideles pačioje tinklalapio apačioje.

– Aha, – sako jis galiausiai. – Nėra jokių abejonių. Šis tinklalapis priklauso vienam zoologijos sodui.

– Aš jau žinojau, – atsako Ema. – Aš gi tame zoologijos sode buvau kelis kartus.

– Todėl man Filipas ir parodė šį tinklalapį.

Smalsutis atrodo truputį priblokštas, bet atsikvošėjęs greitai tęsia:

– Deja, niekur neparašyta, kas parašė šį tekstą, tačiau, mano manymu, tai nieko nekeičia. Galime sakyti, kad kalba zoologijos sodas, vadinasi, tie žmonės, kurie yra jo šeiminingai ir jame dirba. Na, kaip manai, ar jie žino, apie ką kalba?

– Taip, aišku, kad žino, – pareiškia Ema. – Jie gi rūpinasi gyvūnais, todėl tikrai turi labai daug apie juos žinoti.

– Sutinku su tavimi. Atrodo tikėtina, kad visa tai, kas čia

parašyta apie gyvūnus, yra tikra tiesa. Norėdami būti visiškai tikri, mes, savaime suprantama, turime koku nors būdu tai patikrinti. Bet dabar pagalvokime apie kitą dalyką. Kaip manai, kodėl jie sukūrė šį tinklalapį?

– Kodėl, kodėl. Gal jie mano, kad gyvūnai internete visai gerai atrodo? Arba gal jie nori nudžiuginti visus vaikus, kurie domisi gyvūnais.

– Gali būti ir taip, – linkteli galva Smalsutis. – Yra daugybė žmonių, kurie kuria tinklalapius tik todėl, kad jiems tai smagu. Daug žmonių taip pat nori papasakoti apie kažką, ką jie gerai išmano, ir taip nudžiuginti kitus žmones. O jei kalbėtume apie šį tinklalapį, manau, jis buvo sukurtas dėl tam tikros priežasties.

– Jau žinau! – sušunka Ema. – Aš manau, kad jie nori, jog visi, pažiūrėję šį tinklalapį, užsimanytų ten nuvažiuoti.

– Būtent. Esu beveik tikras, kad taip ir yra. Ar pagalvojai apie tai, kad tinklalapyje yra pavaizduoti tik kai kurie gyvūnai. Akivaizdu, kad tik tie gyvūnai, kurie gyvena tame zoologijos sode. Jie tikrai nenori, kad tu užsigeistum pamatyti kengūrą ir važiuotum į kitą zoologijos sodą.

– Bet juk jie sukčiauja!

Ema rimtai supyksta. Apie tai ji anksčiau nepagalvojo.

– Taip, truputį sukčiauja, – atsako Smalsutis. – Bet tokių tinklalapių internete yra labai daug. Žmonės, kalbantys per tą tinklalapį, labai norėtų, kad tu užsimanytum kažką pada-

ryti arba nusipirkti. Tai gali būti net labai gerai sukurti tinklalapiai, su daugybe įdomių ar linksmų dalykų. Patyręs supertyrinėtojas turi pagalvoti, kas kalba ir kodėl būtent taip kalba. Kiti tinklalapiai gali būti sukurti žmonių, kurie nori, kad tu pritartum jų mintims. Beje, tai tinka ne vien internetui, bet ir knygoms, laikraščiams, televizijai ir daugeliui kitų dalykų. Gali būti ir dar apgaulingiau, – tęsia Smalsutis. – Ar kada esi mačiusi reklaminį filmuką?

– Taip, aišku, kad mačiau. Juose dažniausiai pasirodo gražios tetos, sakančios, kad jų plaukai tapo gražūs išsitrinkus juos šiuo šampūnu. Man jos nuobodžios. Be to, man nepatinka trinktis plaukus.

– Tos tetos, aišku, tikrai ne pačios sugalvojo pasakoti, kad tas reklamoje rodomas šampūnas yra geriausias. Jos galbūt netgi nenaudoja to šampūno. Filmuose ir radijuje dažnai kalba kitas žmogus – ne tas, kuris matomas ar girdimas. Tie, kurie iš tikrųjų kažką nori pasakyti, pasinaudodami filmu, sprendžia, ką kas sakys.

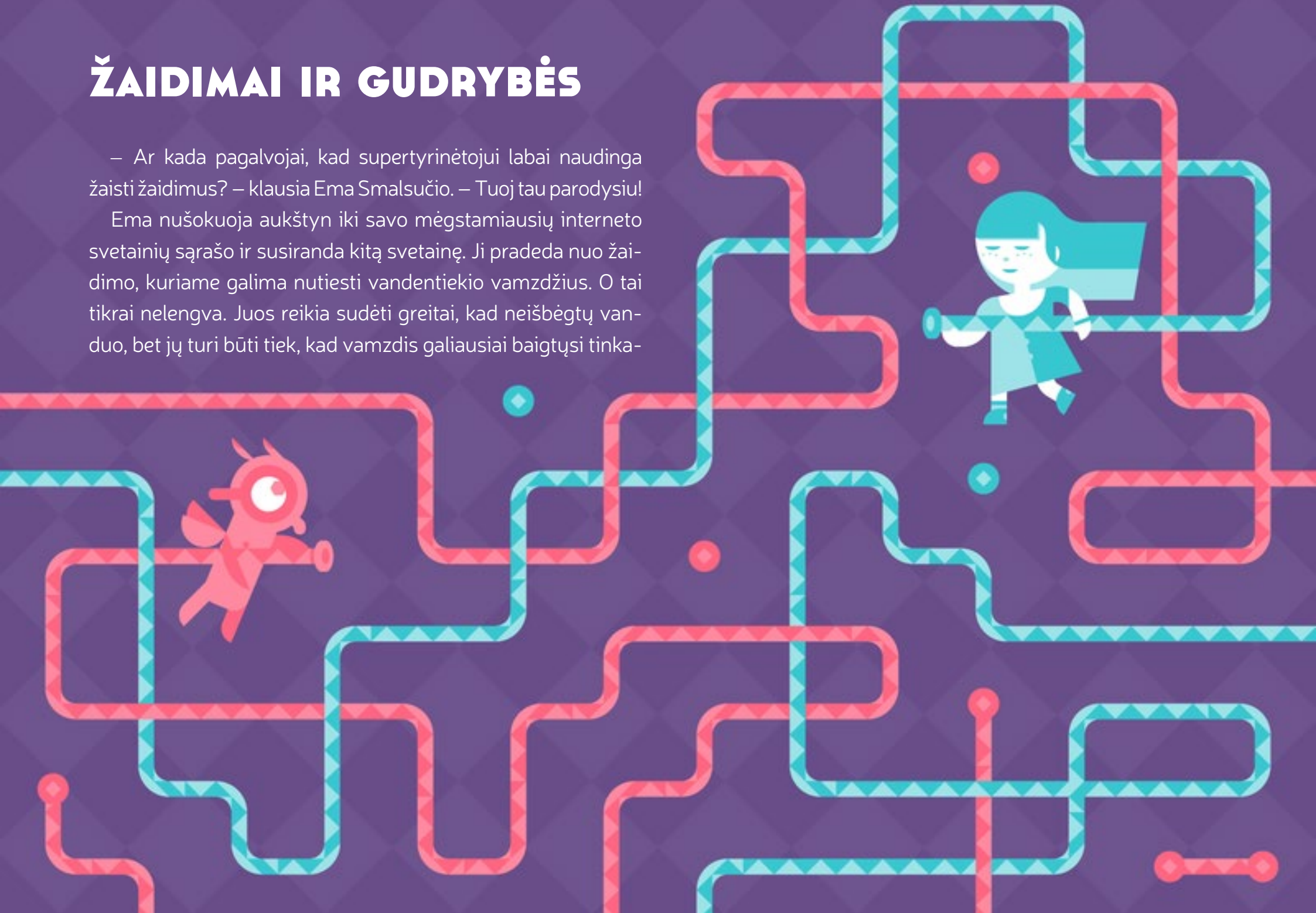
Emą linkteli. Ji supranta, kad Smalsučio žodžiai yra svarbūs. Bet jai jau pradeda nusibosti danieliaus akis, todėl ji pasiūlo persikelti prie kitos jos mėgstamos temos. Emą patinka interneto svetainė su komiksų personažais, daugybe piešinių, žaidimų ir įdomių daikčių. Jie ilgai neužtrunka aiškindamiesi, kad šioje svetainėje kalba leidykla, parduo-danti laikraščius. Emą parodo Smalsučiu kai kuriuos žai-

dimus, tuomet jie nusprendžia padaryti supertyrinėjimų pertrauką ir pabandyti tapti superžaidėjais. Tai naujas ir įdomus iššūkis – žaisti pačioje svetainėje. Po kurio laiko Emą supranta, kaip galima itin greitai šokinėti žaidimo lauke. Tuomet ji tampa beveik nenugalima.

ŽAIDIMAI IR GUDRYBĖS

– Ar kada pagalvojai, kad supertyrinėtoji labai naudinga žaisti žaidimus? – klausia Ema Smalsučio. – Tuoj tau parodysiu!

Ema nušokuoja aukštyn iki savo mėgstamiausių interneto svetainių sąrašo ir susiranda kitą svetainę. Ji pradeda nuo žaidimo, kuriame galima nutiesti vandentiekio vamzdžius. O tai tikrai nelengva. Juos reikia sudėti greitai, kad neišbėgtų vanduo, bet jų turi būti tiek, kad vamzdis galiausiai baigtųsi tinka-

moje vietoje. Ema vandentiekį jau buvo anksčiau sudėjusi kelis kartus ir jai pavyksta pastatyti kelias linijas. Smalsučiu, kuris žaidžia pirmą kartą, daug sunkiau. Kelis kartus vanduo išbėga iš vamzdžių. Tačiau jis nepasiduoda, netgi patenkintas sukikena, kai sušlampa kojyčių pirštus.

– Kietai... – galiausiai pripažįsta jis. – Čia tikrai reikia ir gudrumo, ir greičio. Prašau parodyti ir kitų žaidimų!

Dabar Ema ištraukia žaidimą *Memory* („Atmintis“), skirtą atminčiai lavinti. Jame svarbiausia turėti gerą atmintį ir prisiminti, kokie paveikslėliai yra pasislėpę. Šis žaidimas sekasi kaip iš pypkės. Pažadę valandėlę jie pasirenka kitą žaidimą, kuriame paveikslėlis turi būti derinamas su raide. Šis žaidimas truputį sudėtingesnis, bet taip pat neblogai sekasi jį žaisti.

– Šiaip dar linksmiau yra žaisti žaidimus *Memory* su visa šeima už virtuvės stalo, – po kurio laiko sako Ema.

Smalsutis linkteli. Jis puikiai supranta, ką ji turi galvoje. Yra daug dalykų, kuriuos kartu daryti daug smagiau negu vienam. Tačiau dabar jie juk žaidžia kompiuteriu ir jam smalsu dar daugiau sužinoti. Ema rodo ir aiškina. Yra žaidimas, kuriame reikia ieškoti formų, žaidimas, kuriame reikia klausytis garsų, ir daugybė kitų įvairių žaidimų.

– Galima rasti ir žaidimų apie policininkus, juose vaikai ir užduodi klausimus, kad galėtum išsiaiškinti paslaptis, – pasakoja Ema. – Jie tikrai sudėtingi, bet kartais galiu pažaisti su Filipu.

Kai Ema spragteli ant nuorodos į kitą žaidimą, ekrane pasirodo pilkas keturkampis.

– Ar norite įdiegti šią programinę įrangą? – perskaito Smalsutis. – Kaip manai, ar galim?

AR NORITE ĮDIEGTI
NAUJĄ PROGRAMĄ

– Ne, – ryžtingai atsako Ema. – Nenoriu. Pažadėjau mamai niekada nespragsėti ant mygtukų tokiuose keturkampiuose arba nebandyti parsisiųsdinti kokių nors programų. Tokiu atveju mes pirmiausia turime susirasti suaugusįjį, kuris patikrintų, kokia tai programa.

Ema pagalvoja, kad būtent dabar pasikviesti kokį nors suaugusįjį – prasta mintis. Ji nėra visiškai tikra, ar jie apsidžiaugtų pamatę Smalsutį. Todėl mergaitė užšoka ant raudono kryželio viršutiniame keturkampio kamputyje. Keturkampis išnyksta.

– Tu visiškai teisi, – pripažįsta Smalsutis. – Žaisdami žaidimus supertyrinėtojai smarkiai tobulėja. Nuolat reikia galvoti, ką spausti. Be to, gali visą laiką stengtis suprasti, kas kalba per žaidimą ir kodėl jie nori, kad žaistum būtent jų žaidimą. Ar kada pagalvojai, kiek žaidimų, kuriuos pažiūrėjome, yra sukurti žmonių, kurie parduoda kažką, ką galimai norėtų nusipirkti vaikai, arba ko jiems reikėtų?

Ema apie tai susimąstė. Pamažu ji tampa tikra patyrusia supertyrinėtoja. Bet dabar mergaitė pagalvoja, kad metas baigti šnekas. Ji persikelia į žaidimą, kuriame reikia mikliai judėti ir greitai reaguoti.

– Pasilenk! Šok! Bėk!

Smalsutis ir Ema laksto po ekraną ir žaisdami negaili jėgų. Jie saugosi krintančių akmenų, šokinėja paskui drugelius ir kiek įkabindami bėga, stengdamiesi įveikti trasą. Pabaigoje pasigirsta linksma melodija – jie pasiekė tikslą.

Visai be jėgų jie išgriūna iš kompiuterio. Praeina geroka valandėlė, kol Ema atgauna kvapą ir įstengia prabilti.

– Oi, pažiūrėtų dabar mama ir tėtis! Jie visada burba, kad

mes su Filipu nesėdėtume per ilgai nejudėdami, kai žaidžiame žaidimus.

– Taip, bet jie iš tikrųjų teisūs, – pareiškia Smalsutis. – Ar tu taip nemanai? Kūnui daug geriau pajudėti, o ne ramiai sėdėti, bet, aišku, neįmanoma ir visą laiką judėti.

– Vaje, kaip tada pavargtum, – Ema nuo tos minties net sukikena. – Ir pagalvok, kaip būtų sunku miegoti, jei visą laiką judėtum. Man tikrai pasisekė, kad tu atsiradai, aš galiu dabar žaisti žaidimus pačiame kompiuteryje. Taip visą laiką galiu judėti.

Staiga Smalsutis nuliūsta. Jis surimtėjęs pažvelgia į Ema.

– Ema. Man jau metas. Po kurio laiko aš turėsiu keliauti į kitus pasaulius ir juos tyrinėti. Tu greitai išmoksi visus svarbiausius dalykus, kuriuos reikia žinoti supertyrinėtojui. Po to reikės tik įprasti visada pagalvoti apie sužinotus dalykus ir juos išsiaiškinti. Reikia daug laiko, kad taptum tikrai patyrusia supertyrinėtoja, bet tu tikrai tapsi. Aš tuo net neabejoju.

Ema nusiminusi patyli. Tada gūžteli pečiais ir taria:

– Aš taip ir galvojau. Dabar reikės įdomiai praleisti tą likusį laiką. Jei negaliu toliau žaisti žaidimų pačiame kompiuteryje, manau, kad prieš tau išvykstant galime linksmai pasportuoti, prisimindami kompiuterinius žaidimus.

Ema mikliai užsiropščia ant kėdės ir ištiesia rankas aukš-

tyn – kaip tas senelis žaidime, gaudantis drugelius. Smalsutis negaišdamas prisijungia. Jis atsigula ant grindų ir vartosi pirmyn ir atgal – visai kaip žaidimo *Memory* kortelė. Jie prisimena daugybę juokingų judesių iš ką tik žaistų žaidimų.

DABAR NEBIJOSI PABAISŲ

Naktinė lempelė neryškiai apšviečia Emos lovą. Tėtis ką tik išėjo iš kambario, perskaitęs pasaką prieš miegą. Tuo metu, kai jis skaitė, Smalsutis kiūtojo pasislėpęs po antklove, bet dabar išskrido iš slėptuvės ir balansuodamas rankytėmis bando eiti lovos atkalte.

– Ar tu bijai pabaisų? – netikėtai klausia Smalsutis.

– Ne, nelabai, – atsako Ema. – Anksčiau kartais bijodavau, bet dabar žinau, kad tikrovėje pabaisų nėra.

– Įsivaizduok, kad, va, – ateina pabaisa. Nors jų ir nėra. – erzina Smalsutis.

– Tuomet piktai į ją pasižiūrėčiau, pradėčiau trypti kojomis ir pasakyčiau, kad dingtų iš čia, nes man ji visai nereikalinga. O tada greitai pakviesčiau mamą arba tėtį.

Smalsučio snukutis pražysta plačia ir šilta šypsena. Jis priskrenda prie Emos rankos ir ima ją energingai kratyti.

– Sveikinu! Ta pabaisa tavęs visiškai neišgąsdintų. Matau, eini teisingu keliu, kad taptum tikra supertyrinėtoja! Ar prisimeni, kaip mes kalbėjome apie tai, kad visada reikia pagalvoti, kas kalba ir ko siekia kalbėdamas? Kartais atsitinka taip, kad kalbantys žmogus iš tikrųjų nežino tiek daug, kiek apsimeta žinąs. Kartais gali suprasti, kad kalbėtojas iš tie-

sų nori, kad tu kažko užsimanytum arba kažką nusipirktum. Dauguma tų žmonių veikiausiai yra mieli ir protingi. Tačiau kompiuteryje slepiasi viena ar kita pabaisa, kuri tikrai nori tau pakenkti. Būdama supertyrinėtoja turi būti pasiruošusi jų išvengti.

– O kaip? – susidomi Ema. – Gal užtvoti per kompiuterio ekraną? Nemanau, kad Filipui tai patiktų. Jis taip įsiunta, kai ant ekrano randa pirštų atspaudų.

– Ne, daryk būtent taip, kaip sakei. Jei pamatai kažką šlykštaus, keisto ar kažką ne savo vietoje, tuomet toliau nebesidomėk. Nespausk jokių mygtukų ir nerašyk savo vardo jokiuose langeliuose. Susirask suaugusį žmogų ir paprašyk jo patarimo, ką toliau daryti. O jei šalia nėra suaugusiųjų, manau, būtų geriausia išjungti kompiuterį.

Ema susimąsto. Ji pagalvojo apie tai, kokiomis aplinkybėmis susipažino su Smalsučiu. Tik pamanyk, tai atsitiko dar šįryt! O jai atrodo, kad jie kartu jau taip ilgai.

– Žinai, ką, – sako ji. – Kai tu išskridai iš kompiuterio, aš jį išjungiau, nes pagalvojau, kad esi virusas. Bet tu vis tiek neišnykai.

– Matai, tau labai pasisekė, kad aš ne pabaisa. O gal aš esu pabaisa!

Smalsutis nutaiso baisiausias grimasas, kokias tik įmano sugalvoti. Jis iškiša liežuvį ir varto akis. Iš tikrųjų neatrodo labai baisiai, greičiau jau kvailokai. Ema smiliais nutempia

žemyn akių kampučius, sykiu nykščiais keldama nosį aukštytyn, ir bando perkreipti burną tarsi ką tik būtų sukramčiusi didžiulę citriną. Galiausiai springdami juoku jie kartu suviršta į krūvą. Kai juokas nuščiūva, Ema plačiai nusižiovauja.

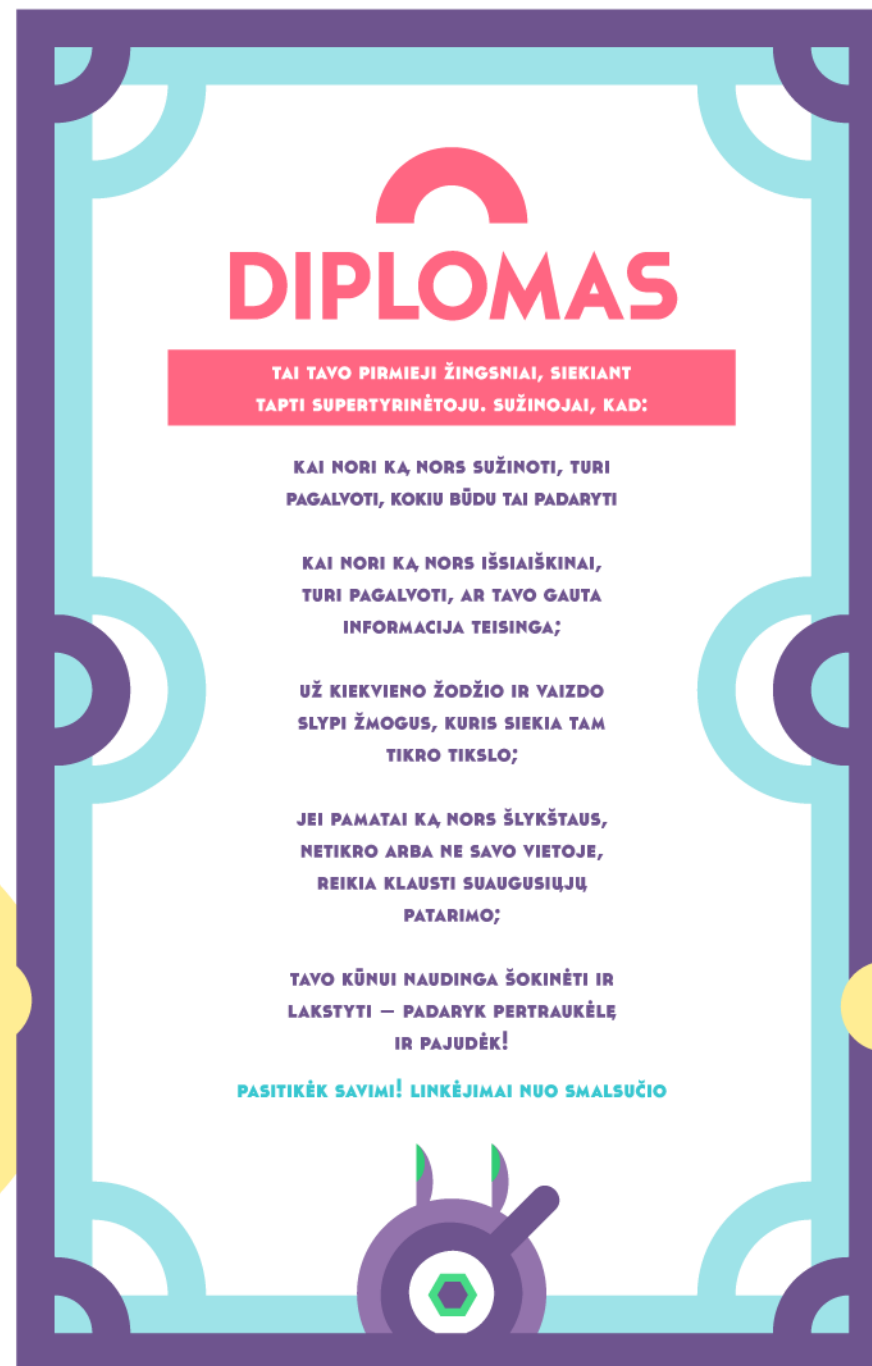

– Man jau laikas atsisveikinti, – tyliai ištaria Smalsutis. – Aš dar turiu ištyrinėti daug pasaulių. Bet kas žino, gal mes dar kurią dieną susitiksimė.

Jis pakyla ir trumpam apkabina Emos nosį. Ji būtent tokio dydžio, kad Smalsutis gali ją apglėbti. Po to apsuka ratą aplink šviestuvą ir išburzgia pro atviras duris į kambarį, kuriame stovi kompiuteris. Nors kompiuteris išjungtas, Smalsutis neria tiesiai į ekraną. Kai jis įlekia į kompiuterį, ekrane įsižiebia blyškiai melsva šviesa, nutvieskianti visą kambarį. Šviesa lėtai gęsta, galiausiai ekranas tampa visiškai juodas. Tada pradeda užti spausdintuvas. Ema išsiropščia iš lovos ir nutykina į kambarį. Iš spausdintuvo iškrenta popieriaus lapas. Ji paima lapą ir supranta, kad rankoje laiko diplomą. Ema lengvai perskaito savo vardą diplomo viršutinėje dalyje. Popieriaus lape yra ir daugiau prirašyta, bet ji pagalvoja, kad neverta skubėti. Rytoj galės paprašyti Filipo jį perskaityti.

– Iki, Smalsuti. Mes tikrai dar pasimatysime, – sukužda Ema tamsiam ekranui ir grįžta į savo kambarį.

PABAIGA

Vieną rytą Ema aptinka kompiuteryje naują žaidimą. Kelis sykius spragtelėjusi pele pamato Smalsutį. Jis padeda pažinti pasaulį kompiuteryje ir už jo ribų. Tapti supertyrinėtoju nelengva, tačiau įdomu!

Pasaka „Supertyrinėtojai“ yra Nacionalinės švietimo agentūros ir Nacionalinės medijų tarybos paruošto paketo „Naršymas internete – pirmieji žingsniai sąmoningo naudojimosi internetu link“ dalis. Juo siekiama padėti pedagogams, dirbantiems su priešmokyklinio amžiaus vaikais ir pradinių klasių mokiniais, suteikti vaikams smalsaus ir kritiško požiūrio į internetą pagrindus.

Prie pasakos pridamas mokytojams skirtas vadovas su pokalbių, žaidimų ir veiklos pasiūlymais, papildančiais šią knygelę. Vadove taip pat pateikiama idėjų ir siūlymų, kaip dirbti kompiuteriu, praktiniai patarimai suaugusiesiems dėl naudojimosi internetu ir pasiūlymai, kaip tėveliai ir vaikai gali savarankiškai dirbti namuose. Paketas buvo parengtas remiantis Europos Sąjungos projekto „Jaunasis internetas“ medžiaga.